

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Ennustepoikkeamaraportti 2020

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2020:44

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:44

Ennustepoikkeamaraportti 2020

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-367-333-5
Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö
Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö		29.5.2020
Tekijät	Valtiovarainministeriö, kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Ennustepoikkeamaraportti 2020		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:44		
Diaari/hankenumero		Teema	Talousnäkymät
ISBN PDF	978-952-367-333-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-333-5		
Sivumäärä	30	Kieli	suomi
Asiasanat	Talousnäkymät, ennusteet, epävarmuus		
Tiivistelmä <p>Tässä raportissa tarkastellaan valtiovarainministeriön syksyn 2018 ennusteen poikkeamaa toteutuneesta kehityksestä vuodelle 2019. Vuoden 2019 budjetin pohjana olleessa ennusteessa vuoden 2019 BKT:n kasvuksi ennustettiin 1,7 %, kun toteutunut kasvu oli maaliskuun 2020 tietojen perusteella 1,0 %. Ennustepoikkeama on hivenen keskimääräistä suurempi.</p> <p>Tarkasteltaessa vuoden 2019 ennustepoikkeamaa on otettava huomioon, että vuosi 2019 sisälsi käänteen hitaamman talouskehityksen suuntaan, minkä osaltaan selittää vuoden 2019 keskimääräisiä suurempia ennustepoikkeamia.</p> <p>Tarkastelu kattaa ennusteen keskeisimmät muuttujat kuten mm. taloudelliseen aktiviteettiin vaikuttavat kysyntäerät, työllisyyden, työttömyyden ja inflaation. Tilastokeskus julkaisi maaliskuussa 2020 ensimmäisen alustavan arvion kansantalouden tilinpidon tiedoista liittyen kansantalouden kehitykseen vuonna 2019. Nämä luvut tulevat vielä tarkentumaan, millä on itsessään merkittävä vaikutus ennusteiden osuvuuteen.</p> <p>Lähes kaikkien kysyntäerien ennustepoikkeamat ovat keskimääräistä suurempia. Viennin ja julkisen kulutuksen ennustepoikkeama oli keskimääräistä pienempi. Myös työllisyysennusteen ennustepoikkeama oli keskimääräistä pienempi.</p> <p>Vuoden 2018 syksyllä julkisyhteisöjen velkasuhteeksi ennakoitiin 59,1 prosenttia. Toteutunut velkasuhde osoittautui 0,3 prosenttiyksikköä suuremmaksi, 59,4 prosentiksi. Velan nimellinen määrä jäi 0,6 mrd. euroa ennustettua pienemmäksi, mutta bruttokansantuotteen pienempi määrä johti 0,6 prosenttiyksikköä suurempaan velkasuhteeseen.</p>			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	29.5.2020	
Författare	Finansministeriet, ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Rapport om prognosavvikelsen 2020		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2020:44		
Diarie- /projektnummer		Tema	Ekonomiska utsikter
ISBN PDF	978-952-367-333-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-333-5		
Sidantal	30	Språk	finska
Nyckelord	Ekonomiska utsikter, prognoser, osäkerhet		
Referat <p>I denna rapport granskas hur finansministeriets prognos från hösten 2018 avvek från den faktiska utvecklingen 2019. Enligt den prognos som utgjorde grunden för budgeten för 2019 skulle bruttonationalprodukten växa med 1,7 procent år 2019, men enligt uppgifter från mars 2020 var den faktiska tillväxten 1,0 procent. Prognosavvikelsen är något större än genomsnittet.</p> <p>När man granskar prognosavvikelsen för 2019 måste man beakta att 2019 medförde en vändning i riktning mot en långsammare ekonomisk tillväxt, vilket till en del förklarar de ovanligt stora prognosavvikelserna år 2019.</p> <p>Granskningen omfattar prognosens centrala variabler, såsom bland annat efterfrågeposter som påverkar den ekonomiska aktiviteten, sysselsättningen, arbetslösheten och inflationen. Statistikcentralen utgav i mars 2020 sin första preliminära uppskattning om nationalräkenskaperna i anslutning till den samhällsekonomiska utvecklingen år 2019. Dessa uppgifter kommer att preciseras ännu, vilket för sin del kommer att förbättra prognosens träffsäkerhet.</p> <p>Prognosavvikelserna har varit större än genomsnittet för så gott som alla efterfrågeposter. Prognosavvikelsen för exporten och den offentliga konsumtionen var mindre än genomsnittet. Prognosavvikelsen för sysselsättningsprognosen var också mindre än genomsnittet.</p> <p>De offentliga samfundens skuldförhållande beräknades bli 59,1 procent. Det faktiska skuldförhållandet blev 0,3 procentenheter högre, dvs. 59,4 procent. Skuldens nominella belopp var 0,6 miljarder euro mindre än beräknat, men minskningen av bruttonationalprodukten ledde till att skuldkvoten var 0,6 procentenheter större än beräknat.</p>			
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance		29.5.2020
Authors	Economics Department, Ministry of Finance		
Title of publication	Forecasting Accuracy Report 2020		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2020:44		
Register number		Subject	Economic Prospects
ISBN PDF	978-952-367-333-5	ISSN PDF	1797-9714
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-333-5		
Pages	30	Language	Finnish
Keywords	economic outlook, forecasts, uncertainty		
Abstract <p>This report examines the accuracy of the Ministry of Finance's macroeconomic forecast for 2019, produced in autumn 2018, when compared with the actual outcome for the year. In the forecast, which was used as a basis for the 2019 Budget, GDP growth in 2019 was expected to be 1.7%, whereas March 2020 data shows that the actual GDP growth in 2019 was 1.0 %. The forecasting accuracy was slightly below average.</p> <p>When examining the forecasting accuracy for 2019 it should be noted that the Finnish economy changed direction onto a slower growth track during the year, resulting in a greater than average difference between the forecast and actual figures for 2019.</p> <p>The analysis covers the key variables of the forecast, such as employment, unemployment, inflation, and demand items affecting economic activity. The first preliminary assessment of annual national accounts data concerning the Finnish economy's performance in 2019 was published by Statistics Finland in March 2020. These figures will be subject to further adjustment, which could have a significant impact on the outcome of the forecasting accuracy.</p> <p>The accuracy of the forecasts for almost all the demand items was below average. However, for exports and public consumption the forecasting accuracy was above average, and this was also the case for the employment forecast.</p> <p>In autumn 2018, when the 2019 forecast was produced, the public-debt-to-GDP ratio was forecast to be 59.1%. The actual ratio proved to be 0.3 percentage points above this, at 59.4%. Although the nominal debt was EUR 0.6 billion less than had been forecast, the reduced level of gross domestic product (GDP) led to a rise of 0.6 percentage points in the debt ratio.</p>			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

Tiivistelmä	7
Johdanto.....	9
1 Valtiovarainministeriön ennusteiden osuvuudesta	10
2 Vuotta 2019 koskeneiden ennusteiden osuvuudesta	13
3 Kansainvälisen talouden ennustepoikkeama	16
4 Ulkomaankaupan ennustepoikkeama.....	17
5 Yksityisen kulutuksen ennustepoikkeama	19
6 Investointien ennustepoikkeama	20
7 Tuotannon ennustepoikkeama.....	21
8 Työllisyyden ennustepoikkeama.....	23
9 Inflaation ennustepoikkeama	25
10 Julkisen talouden ennustepoikkeama	26
11 Lisätietoja	29

TIIVISTELMÄ

Tässä raportissa tarkastellaan valtiovarainministeriön syksyn 2018 ennusteen poikkeamaa toteutuneesta kehityksestä vuodelle 2019. Vuoden 2019 budjetin pohjana olleessa ennusteessa vuoden 2019 BKT:n kasvuksi ennustettiin 1,7 %, kun toteutunut kasvu oli maaliskuun 2020 tietojen perusteella 1,0 %.

Tarkasteltaessa vuoden 2019 ennustepoikkeamaa on otettava huomioon, että vuosi 2019 sisälsi käänteen hitaamman talouskehityksen suuntaan, minkä osaltaan selittää vuoden 2019 keskimääräisiä suurempia ennustepoikkeamia. Vuonna 2019 tehtiin myös uusi hallitusohjelma, mutta sen sisältämillä päätöksillä ei ehtinyt olla suurta vaikutusta vuoden 2019 kehitykseen eikä ennustepoikkeamiin.

Tarkastelu kattaa ennusteen keskeisimmät muuttujat kuten mm. taloudelliseen aktiiviteettiin vaikuttavat kysyntäerät, työllisyyden, työttömyyden ja inflaation. Tilastokeskus julkaisi maaliskuussa 2020 ensimmäisen alustavan arvion kansantalouden tilinpidon tiedoista liittyen kansantalouden kehitykseen vuonna 2019. Nämä luvut tulevat vielä tarkentumaan, millä on itsessään merkittävä vaikutus ennusteiden osuvuuteen.

Maailmantalouden suhdanne oli kypsässä vaiheessa vuonna 2019, ja talouskasvu oli hidastuvalla trendillä. Syksyllä 2018 yliarvioitiin vuoden 2019 maailmantalouden kasvua. Toteutunut kasvu oli 2,9 %, kun edeltävänä syksynä ennuste oli 3,7 %.

Syksyllä 2018 ennustettiin, että maailmankauppa kasvaisi vuonna 2019 4,6 %, kun se itse asiassa supistui 0,4 %. Maailmankaupan kasvussa alkoi hidastuva trendi syksyllä 2018 kauppakonfliktien ja autoteollisuuden ongelmien seurauksena.

Vuonna 2019 viennin kasvu ylitti sekä vientimarkkinoiden että maailmankaupan kasvun ja oli tämänhetkisten tietojen mukaan 7,1 % ennustetun 3,9 prosentin kasvun sijaan. Viennin suurta ennustepoikkeamaa selittävät palveluviennin erittäin vahva kasvu ja vuoden 2018 loppupuolelle suunnitellun risteilyaluksen luovutuksen siirtyminen alkuvuodelle 2019.

Vuoden 2019 talousarvioesityksen pohjana olevassa ennusteessa yksityisen kulutuksen määrän ennakoitiin lisääntyvän 1,6 %, kun ennakkotiedon mukaan yksityinen kulutus kasvoi viime vuonna 1,0 %. Kotitalouksien säästäminen lisääntyi ennustettua nopeammin. Kotitalouksien tulojen kehitys oli ennustetun mukaista.

Vuodelle 2019 ennustettiin 2,9 prosentin kasvua yksityisiin investointeihin, kun maaliskuussa 2020 julkaistu ennakkotieto vuoden 2019 yksityisten investointien kehityksestä osoitti prosentin vähenemistä edellisestä vuodesta. Koko kansantalouden investointiennuste oli 1,5 %, kun toteutuma oli -0,8 % julkaistujen ennakkotietojen mukaan.

Julkisten investointien ennustettiin vähenevän 4,4 % ja toteutuma oli kasvua 0,3 %. Rakennusinvestointien ennusteet osuivat kuitenkin hyvin lähelle toteutumaa. Rakennusinvestointien hidastuminen ja väheneminen nähtiin jo syksyllä 2018.

Syksyllä 2018 ennustettiin työllisten määrän kasvavan 0,9 % ja työttömyysasteen olevan 6,9 % vuonna 2019. Toteutunut työllisyyden kasvu v. 2019 oli 1,0 % ja työttömyysasteeksi muodostui 6,7 %. Työllisyyden ennustettu kasvu oli siten uskottava suhteessa laadintahetken talouskasvuennusteeseen.

Inflaatioennuste vuodelle 2019 oli syksyn 2018 ennusteessa 1,4 %, kun toteutunut luku kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna oli 1,0 %. Ennustepoikkeamaan vaikuttivat useat eri suuntiin vaikuttavat tekijät. Elintarvikkeiden ja palveluiden hinnat nousivat hieman odotuksia nopeammin. Vastaavasti energian hinnan nousu oli hieman odotuksia hitaampaa ja tavaroiden hinnat laskivat, kun ennusteessa niiden odotettiin nousevan maltillisesti. Näiden tekijöiden johdosta toteutunut inflaatio jäi kokonaisuutena ennustettua pienemmäksi.

Vuoden 2018 syksyllä julkisyhteisöjen velkasuhteeksi ennakoitiin 59,1 prosenttia. Toteutunut velkasuhde osoittautui 0,3 prosenttiyksikköä suuremmaksi, 59,4 prosentiksi. Velan nimellinen määrä jäi 0,6 mrd. euroa ennustettua pienemmäksi, mutta bruttokansantuotteen pienempi määrä johti 0,6 prosenttiyksikköä suurempaan velkasuhteeseen.

JOHDANTO

Kokonaistaloudellisia ennusteita laaditaan talouspoliittisen päätöksenteon tueksi. Kokonaistaloudellisen ennusteen tulee perustua mahdollisimman laajaan ja edustavaan joukkoon informaatiota. Ennusteprosessin tulee olla läpinäkyvä ja toistettavissa. Toistettavuuden ja läpinäkyvyyden kannalta on yleensä välttämätöntä, että ennusteen laadinnassa käytetään apuna malli- ja/tai laskentakehikkoa. Oleellista on myös se, että ennustaminen ei rajoitu pelkästään reaalityalouden suureisiin, vaan olennaisen osan kokonaistaloudellista ennustetta muodostavat julkinen talous ja kansainvälinen talous. Nämä kaikki ovat toisistaan riippuvaisia.

Valtiovarainministeriön ennusteiden osuvuutta tarkastellaan nykyisin säännöllisesti. Valtiotalouden tarkastusvirasto (VTV) tekee säännöllisesti VM:n kokonaistaloudellisten ennusteiden jälkikäteisarviointia julkisen talouden suunnitelmasta annetun asetuksen perusteella vuodesta 2017 lähtien osana finanssipolitiikan valvontaa. Valtiovarainministeriö tekee kokonaistaloudellisten ennusteidensa osalta itsearviointia kerran vuodessa julkaistavassa Ennustepoikkeamaraportissa. Taloudellisten katsausten liitteistä voi myös seurata ennusteiden tarkentumista ja osuvuutta neljä kertaa vuodessa.

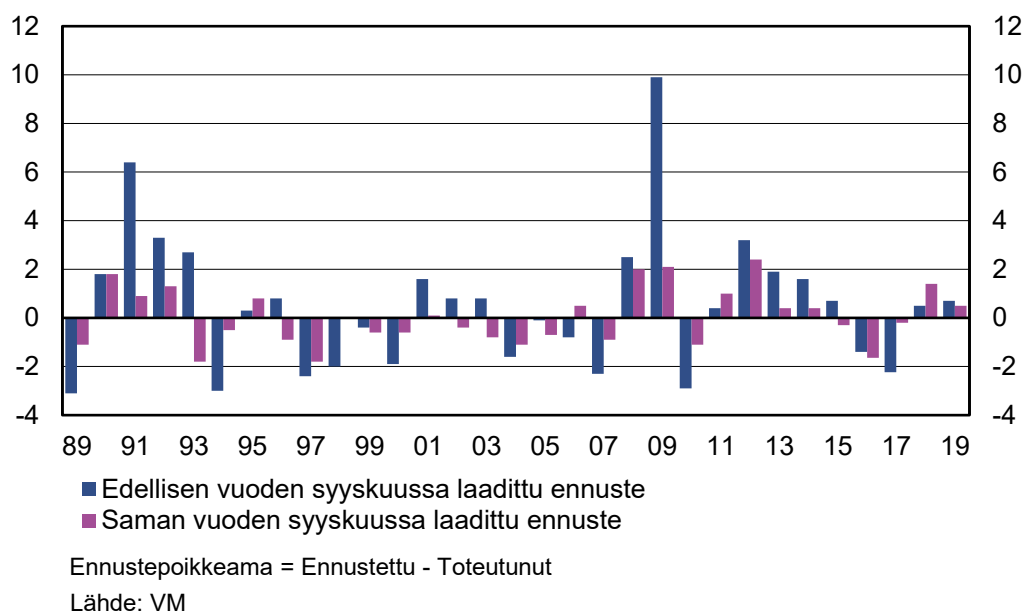
Valtiontalouden tarkastusviraston selvityksessä (Makroennusteiden luotettavuus, VTV/2016) todennetaan, että VM:n suhdanne-ennusteet ovat olleet harhattomia. Tuonti- ja vientiennusteet ovat olleet hiukan alaspäin harhaisia, mutta osasyynä tähän on ollut tilastojen systemaattinen tarkentuminen. Julkisen talouden ennusteissa sekä menoja että tuloja on keskimäärin aliarvioitu. VM:n ennusteiden osumatarkkuus ei VTV:n selvityksen mukaan merkittävästi eroa muiden talousennustajien ennusteista. Selvityksessä todetaan myös, että VM:n ennusteprosessi on johdonmukainen, joskin ennusteen laadinnan dokumentointia tulisi parantaa.

Valtiontalouden tarkastusviraston finanssipolitiikan valvonnan raportissa (Finanssipolitiikan valvonnan arvio valtiovarainministeriön makroennusteiden luotettavuudesta, VTV 7/2018) todetaan, että valtion budjetin pohjana käytetyt VM:n suhdanne-ennusteet osoittautuivat vertailussa luotettavimmiksi. Raportin mukaan VM:n ennustevirheet eivät systemaattisesti toistuneet ja ennusteet olivat harhattomia. VTV:n mukaan VM:n BKT:n, työttömyysasteen ja inflaation ennusteissa ei havaittu sellaisia piirteitä (viinomia), jotka julkisen talouden suunnitelmaa koskevan asetuksen mukaan edellyttäsivät toimenpiteitä asiantilan korjaamiseksi.

Tässä selvityksessä keskitytään erityisesti vuonna 2018 syksyllä laadittuun ennusteseen vuodelle 2019. On syytä kuitenkin huomata, että tässä vaiheessa käytössä on vasta Tilastokeskuksen ennakkotiedot vuoden 2019 talouskehityksestä.

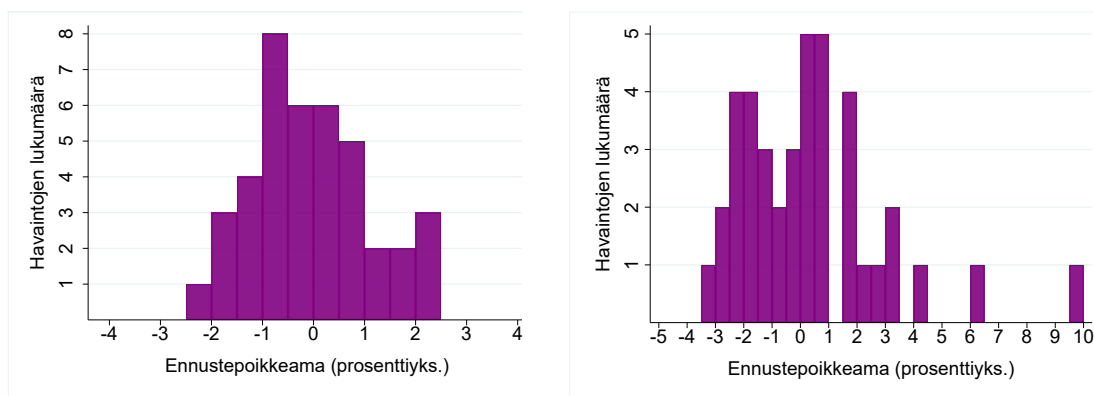
1 Valtiovarainministeriön ennusteiden osuvuudesta

Valtiovarainministeriön ennusteiden pidemmän aikavälin osuvuutta on viime vuosien aikana tutkittu useasti ja ne on todettu harhattomiksi. Kuvassa 1 on tarkasteltu valtiovarainministeriön vuosina 1989–2019 syyskuussa julkistettujen suhdanne-ennusteiden osuvuutta bruttokansantuotteen kasvun osalta kuluvana (ennusteen laatimisvuosi) ja seuraavana vuonna (t+1). Kyseisiä ennusteita on käytetty valtion seuraavan vuoden talousarvion laadinnassa. Nollaa suuremmat arvot kertovat ennusteen yliarvioineen ja nollaa pienemmät taas ennusteen aliarvioineen toteutunutta kehitystä. BKT:n määrän kasvun osalta keskimääräinen ennustepoikkeama vuodelle t+1 ajanjaksolla 1980–2019 oli 0,4 %-yksikköä eli talouskasvu ennakoitiin toteutunutta kehitystä vahvemmaksi. Tyypillisesti ennusteen osuvuus heikkenee, mitä pidemmän aikavälin tarkastelusta on kyse. Ennustepoikkeaman keskiarvo kertoo ennusteeseen mahdollisesti sisältyvän harhan suunnasta ja suuruudesta. Tarkastelusta nähdään, että ennustepoikkeamat ovat olleet tavanomaista suurempia syvien taantumien ja laman aikana.

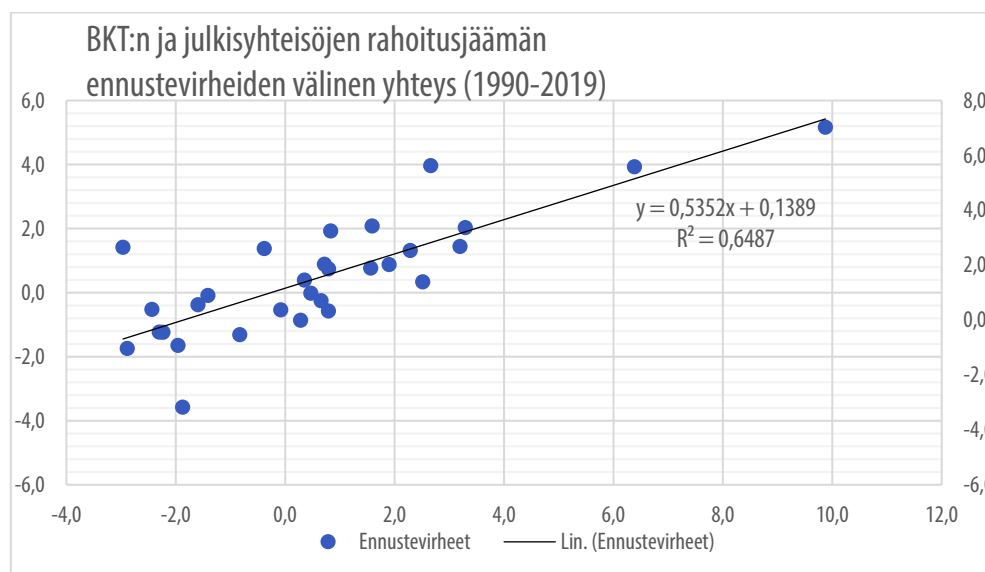

Kuva 1. BKT:n % -kasvun ennustepoikkeamat (syyskuussa julkaistut ennusteet 1989–2019)

Syyskuussa julkaistujen ennusteiden ennustepoikkeamat voidaan esittää jakaumina. Kuvassa 2 vasemmalla puolella on kuluvan vuoden ennustepoikkeamien histogrammi ja oikealla puolella seuraavan vuoden ennusteiden ennustepoikkeamien histogrammi vuosille 1980–2019. Kuluvan vuoden ennusteiden ennustepoikkeaminen keskiarvo on 0,0 prosenttiyksikköä ja seuraavan vuoden ennusteiden ennustepoikkeamien keskiarvo on 0,3 prosenttiyksikköä. Ennustepoikkeamat ovat hyvin symmetrisesti jakautuneita keskiarvon ympärillä ja niiden voi olettaa noudattavan normaalijakaumaa. Suurimpia ennustepoikkeamia on syntynyt käännepeisteiden kohdalla, mikä näkyy histogrammissa yksittäisinä poikkeavina havaintoina.

Kuva 2. Syyskuun ennusteiden ennustepoikkeamat kuluvalla ja seuraavalla vuodelle.

Kuva 3. BKT:n ja julkisyhteisöjen rahoitusjäämän (% BKT:sta) muutosta koskevan ennustepoikkeaman välinen yhteys v. 1990–2019

Julkisen talouden rahoitusasemaa kuvaavan ennusteen osuvuus määräytyy osaltaan reaalityalouden ennusteen perusteella. Taulusta 1 nähdään, että vuosina 1989–2019 julkisen talouden rahoitusaseman muutosta (% BKT:sta) koskevat ennusteet ovat antaneet hieman toteutunutta kehitystä myönteisemmän kuvan, mikä selittyy osaksi vastaavan suuntaisella kokonaistuotannon kehitystä koskevalla ennustepoikkeamalla. Kuvassa 3 on tarkasteltu BKT:n %-muutosta (vaaka-akseli) ja julkisyhteisöjen rahoitusaseman (suhteessa BKT:hen) muutosta (pystyakseli) koskevien ennustevirheiden välillä ilmenevää yhteyttä. Yksinkertaisen regressiotarkastelun perusteella yhden prosenttiyksikön suuruinen ennustevirhe BKT:n kasvussa tuottaisi julkisen talouden rahoitusasemaan (suhteessa BKT:hen) noin 0,5 %-yksikön suuruisen virheen. Tämä tulos on yhdenmukainen joustoestimaattien kanssa, jotka kuvaavat julkisen talouden herkkyyttä taloudellisessa aktiviteetissa ilmeneville muutoksille.

Taulukko 1. Keskeisten muuttujien keskimääräiset ennustepoikkeamat 1989–2019 (syyskuussa vuonna t julkaistut ennusteet vuodelle t+1)

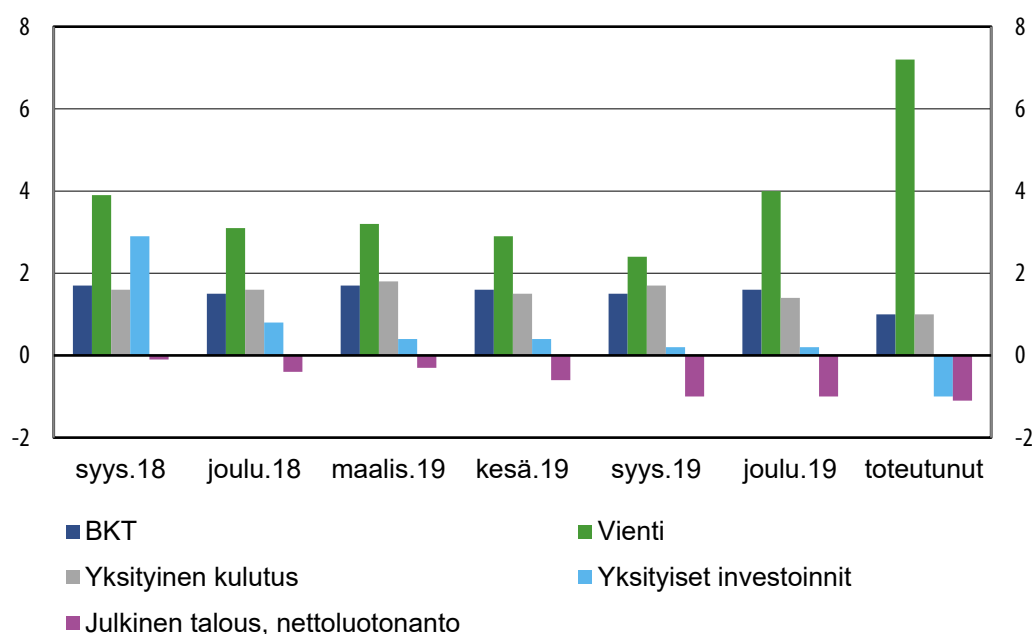
	Keskim. kasvu 1989–2019	Keskim. ennustepoikkeama vuosina 1989–2019	Keski-poikkeama	Ennuste vuodelle 2019 syyskuussa 2018	Toteutunut	Ennustepoikkeama
BKT	1.0	0.5	2.1	1.7	1.0	0.7
Kulutus	0.9	-0.2	1.3	1.3	0.9	0.4
Yksityinen kulutus	0.9	0.1	1.7	1.6	1.0	0.6
Julkinen kulutus	0.9	-0.8	1.2	0.5	0.9	-0.4
Investoinnit	-0.8	1.2	3.8	1.5	-0.8	2.3
Yksityiset investoinnit	-1.0	1.7	4.6	2.9	-1.0	3.9
Julkiset investoinnit	0.3	-2.2	6.3	-4.4	0.3	-4.7
Vienti	7.2	-0.3	4.6	3.9	7.2	-3.3
Tuonti	2.2	-0.4	4.3	3.0	2.2	0.8
Työlliset	1.0	0.4	1.3	0.9	1.1	-0.2
Kuluttajahinnat	1.0	0.3	1.0	1.4	1.0	0.4
Työttömyysaste	6.7	0.0	1.0	6.9	6.7	0.2
Valtion rahoitusjäämä*	.	0.1	0.8	-0.7	-1.2	0.5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä**	.	0.4	1.4	-0.1	-1.1	1.0

*rahoitusjäämän muutos edelliseen vuoteen verrattuna, % BKT:sta, ajanjaksolla 2002–2015

** ajanjakso 1989–2015

2 Vuotta 2019 koskeneiden ennusteiden osuvuudesta

Taulussa 1 kuvataan vuoden 2019 budjetin pohjana olleen ennusteen osuvuutta (Taloudellinen katsaus, syksy 2018). Tarkastelu kattaa ennusteen keskeisimmät muuttujat kuten mm. taloudelliseen aktiviteettiin vaikuttavat kysyntäerät, työllisyyden, työttömyyden ja inflaation. Tilastokeskus julkaisi maaliskuussa 2020 ensimmäiset ennakkolliset kansantalouden tilinpidon tiedot liittyen talouskehitykseen vuonna 2019. Lopulliset tiedot saadaan vasta tammikuussa 2022. Mainittuun ajankohtaan saakka käytössä olevat historiatiedot ovat viime vuoden osalta luonteeltaan ennakkollisia.

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuva 4. Vuotta 2019 koskeneiden ennusteiden tarkentuminen

Syyskuussa 2018 ennustettiin vuoden 2019 bkt:n kasvuksi 1,7 % kun toteutunut kasvu oli maaliskuun 2019 tietojen perusteella 1,0 %. Kuten taulusta 1 nähdään, niin ennustepoikkeama verrattuna Tilastokeskuksen ennakkotietoon bkt:n kasvusta on hi-
venen keskimääräistä suurempi. Sama pätee lähes kaikkiin kysyntäeriin. Viennin ja
julkisen kulutuksen ennustepoikkeama oli keskimääräistä pienempi. Myös työllisyyden-
nusteen ennustepoikkeama oli keskimääräistä pienempi.

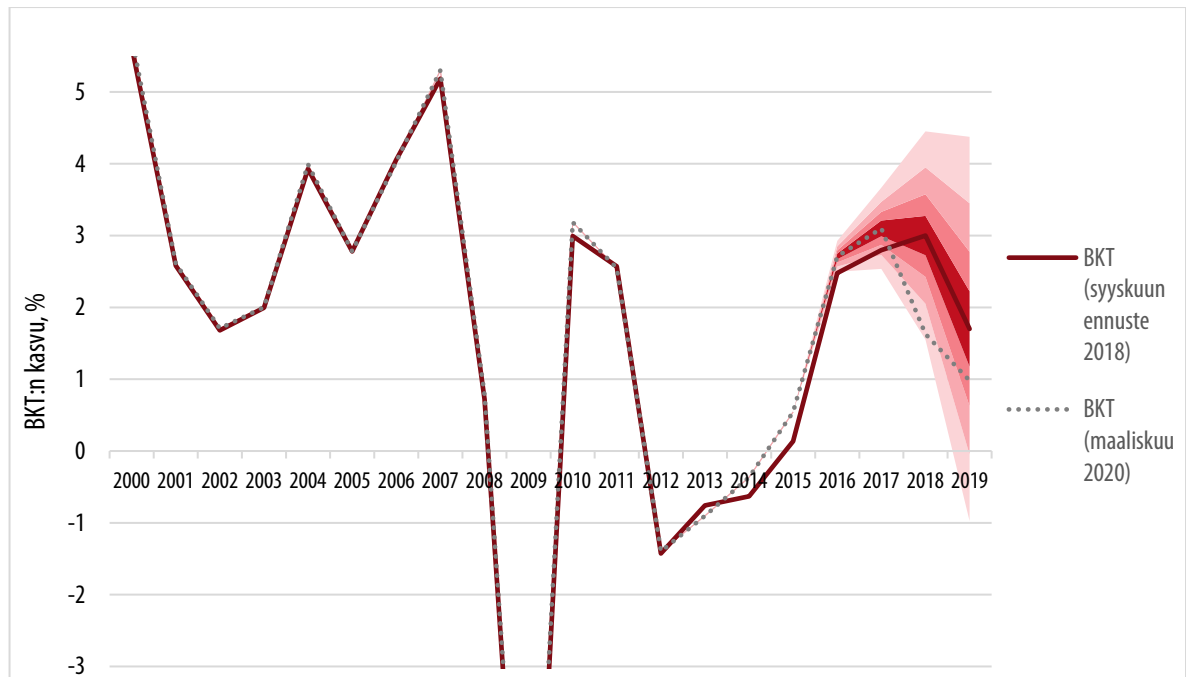
Syyskuun 2018 ennusteen jälkeen saatu informaatio laski suurimpien kysyntäerien ennusteita vuoden 2019 aikana. Viennin kasvuennusteita jouduttiin nostamaan voimakkaasti joulukuuhun kertyneen informaation perusteella, mutta edelleenkin liian vähän. Yksityisten investointien ei uskottu supistuvan joulukuussa 2019 vastoin Tilastokeskuksen alustavaa arviota, mutta vuoden 2019 kasvu ennustettiin hyvin vaimeaksi.

Kuvassa 5 nähdään, että vuoden 2019 bkt:n kasvu on syksyn 2018 ennusteen epävarmuutta kuvaavan viuhkan sisällä. Viuhkakuvio perustuu historiallisiin ennustepoikkeamiin vuosilta 1980–2019. Toteutunut kasvu vuodelle 2019 osuu ennusteen 40 % luottamusvälin sisään.

Kansantalouden neljännesvuositilinpäivityksen kausitasoitettu bruttokansantuotteen vuosimuutos tarkentuu keskimäärin 0,4 prosenttiyksikköä ensimmäisestä julkistuksesta. BKT:n vuositiedot ovat tarkentuneet keskimäärin 0,6 prosenttiyksikköä ensimmäisestä julkistuksesta vuosina 2006–2017.

Kuvaan 5 on myös lisätty epävarmuutta Tilastokeskuksen tilastojen päivittymiselle vuosille 2016 ja 2017. Nämä arviot perustuvat historiallisiin tilastojen tarkentumisiin vuosilta 2011–2018. Tilastot ovat päivittyneet koko historiansa osalta. Tasokorjaus on muuttanut myös historiallisia kasvuarvioita.

Vuoden 2018 talouskasvu on tarkistunut alaspäin vuoden 2019 alustavasta 2,3 % kasvusta vuoden 2020 maaliskuussa julkaistuihin 1,6 prosenttiin. Vuosien 2016 ja 2017 tilastot ovat edelleen historiallisen luottamusvälin sisällä samoin kuin VM:n syyskuun 2018 ennuste vuodelle 2018. Jälkimmäinen on kuitenkin hyvin lähellä luottamusvälin alalaitaa ja on siis poikkeuksellisen suuri kuluva vuoden ennustetta koskeva ennustepoikkeama.

Kuva 5. Syyskuun 2018 bkt:n ennuste vuosille 2018 ja 2019 ja sen epävarmuutta kuvaava viuhka sekä toteutunut bkt ja sen epävarmuutta kuvaava viuhka.

Viuhkakuvio on laskettu bkt:n historiallisista ennustepoikkeamista vuosilta 1980–2019 verraten syksyn ennusteita viimeisimpään julkaistuun tilastoon. Näin saatuja keski-poikkeamia sovelletaan normaalijakaumaoletukseen, minkä avulla saadaan kuvassa 5 esitetyn kaltainen 80 % luottamusväli kuluvan ja tulevan vuoden ennusteille. On kuitenkin mahdollista, että toteutunut talouskasvu ei ole jakauman sisällä.

3 Kansainvälisen talouden ennustepoikkeama

Maailmantalouden suhdanne oli kypsässä vaiheessa vuonna 2019, ja talouskasvu oli hidastuvalla trendillä. Syksyllä 2018 yliarvioitiin vuoden 2019 maailmantalouden kasvua. Toteutunut kasvu oli 2,9 % (PPP), kun edeltävänä syksynä ennuste oli 3,7 %.

Syksyllä 2018 ennustettiin, että maailmankauppa kasvaisi vuonna 2019 4,6 %, kun se itse asiassa supistui 0,4 %. Vuoden 2018 syksyllä alkoi maailmankaupan kasvun hidastuva trendi pitkälti globaalin autoteollisuuden ongelmien sekä Yhdysvaltojen aloittamien, Kiinaan ja EU:hun kohdistuvien kauppapoliittisten toimien takia. Maailmankaupan kehitykseen v. 2019 vaikutti olennaisesti Yhdysvaltojen ja Kiinan välisen kauppakonfliktin eskaloituminen.

Euroalueen kasvun ennustettiin olevan 2,0 %, kun toteutunut luku oli 1,2 %. Euroalueen talouskasvu hidastui laaja-alaisesti Saksan vetämänä.

Raakaöljyn (Brent-laatu) hinnan osalta ennustettiin 79,6 USD tynnyriltä. Toteutunut hinta oli 64,1 USD/tynnyri v. 2018. Raakaöljyn hinnassa alkoi laskeva trendi huhtikuun lopulla 2019. Raakaöljyn hinta on erittäin volatiili, joten sen ennustaminen on erittäin vaikeaa.

Yhdysvaltain dollarin valuuttakurssin suhteessa euroon ennustettiin olevan keskimäärin 1,09 USD/EUR, kun toteutunut kurssi v. 2019 oli 1,12. Dollarin kurssi suhteessa euroon pysyi melko vakaana vuoden aikana.

Keskeisten teollisuuden raaka-aineiden (HWWI, 2015 = 100) indeksin ennustettiin olevan 133,5, kun toteutunut luku v. 2019 oli 122,1. Maailmantalouden hidastuminen johti ennustettua hitaampaan raaka-aineiden hintojen nousuun.

4 Ulkomaankaupan ennustepoikkeama

Ulkomaankaupan erien kasvuvauhdit vaihtelevat suhdanteissa keskimäärin BKT:n kasvuvauhtia enemmän. Noususuhdanteessa ulkomaankaupan kasvu on usein talouskasvua nopeampaa ja matalasuhdanteessa taas hitaampaa, sillä maailmantalouden suhdannevaihtelut heijastuvat viennin ja tuonnin kasvuun voimakkaasti.

Syksyllä 2018 viennin ennustettiin kasvavan 4,9 % kuluvana vuonna ja hidastuvan 3,9 prosentin kasvuun v. 2019. Viennin kasvun taustalla v. 2018 nähtiin ennen kaikkea maailmankaupan reipas kasvu, mutta euroalueen maltillisempien näkymien katsottiin varjostavan vientikysynnän kehitystä. Viennin ennustettiin kuitenkin kasvavan samaa tahtia maailmankaupan kasvun kanssa. Vuosina 2019 ja 2020 viennin odotettiin kasvavan vientikysynnän vetämänä, joskin vuotta 2018 tasaisemmalla tahdilla. Suomen vientiosuuksien menetyksen ennustettiin pysähtyvän v. 2018, mutta jatkuvan tämän jälkeen.

Vuonna 2018 vienti kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan 2,2 prosentin vuosivauhdilla ennustetun 4,9 prosentin sijaan. Ennustepoikkeama vuodelle 2018 on 2,7 prosenttiyksikköä. Poikkeamaa selittää ennen kaikkea hitaampi maailmankaupan kasvuvauhti ja ennen kaikkea tärkeimpien vientimarkkinoiden ennustettu heikompi kehitys. Lisäksi vuoden 2018 loppupuolelle suunniteltu risteilyaluksen luovutus siirtyi alkuvuodelle 2019.

Vuonna 2019 viennin kasvu ylitti sekä vientimarkkinoiden että maailmankaupan kasvun ja oli tämänhetkisten tietojen mukaan 7,1 % ennustetun 3,9 prosentin kasvun sijaan. Ennustepoikkeama oli -3,2 prosenttiyksikköä. Vientiosuuksia siis ei menetetty vuonna 2019 ennusteesta poiketen. Viennin suurta ennustepoikkeamaa selittävät palveluviennin erittäin vahva kasvu ja ajoitustekijät.

Syksyllä 2018 tuonnin ennakoitiin nousevan 3,5 % v. 2018, mutta tilastotiedot osoittivat tuonnin kasvaneen 5,0 prosenttia. Ennustepoikkeama oli -1,5 prosenttiyksikköä. Vuonna 2019 tuonti taas kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan 2,5 %, mikä oli lähellä ennustettua 3,0 prosentin kasvu. Tuonnin ennustepoikkeama vuodelle 2019 oli 0,5 prosenttiyksikköä. Tuonnin kasvu oli hieman ennustettua heikompaa ja suurin osa tästä poikkeamasta syntyi ennustettua heikommasta tavaratuonnin kasvusta v. 2018.

Sekä tuonnin että viennin suuria poikkeamia selittää osin myös tilastotietojen historian tarkentuminen. Vuoden 2017 tiedot ovat muuttuneet verrattuna ennusteajankohtaan saatavissa olleisiin tietoihin. Syksyllä 2018 tilastot kertoivat viennin kasvaneen 7,5 %

v. 2017, mutta tämänhetkisten tietojen mukaan vienti kasvoikin 8,8 %. Tuontitiedot tarkentuivat myös. Ennustejankohtana käytettävissä ollut tuontitieto vuodelle 2017 kertoi tuonnin määrän nousseen 3,5 prosenttia. Tämänhetkisten tietojen mukana tuonti nousi 4,1 %. Palvelukaupan aluerissä, sekä viennissä että tuonnissa, revisiot olivat vielä suurempia. Muun muassa palveluiden vienti kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan 9,2 % v. 2017, kun ennustehetkellä tilastoissa ennakoitiin kasvuksi 6,8 %.

5 Yksityisen kulutuksen ennustepoikkeama

Vuoden 2019 talousarvioesityksen pohjana olevassa ennusteessa yksityisen kulutuksen määrän ennakoitiin lisääntyvän 1,6 % ja kotitalouksien reaalityulojen kasvun olevan myös 1,8 %. Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan yksityinen kulutus kasvoi viime vuonna 1,0 %. Kotitalouksien reaalityulot nousivat hivenen enemmän kuin ennakoitiin, sillä kuluttajahintojen nousu jäi ennustettua hitaammaksi.

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot ovat kasvaneet syksyllä 2018 ennustetun mukaisesti. Ne kasvoivat ennakkotiedon mukaan 3,0 % kun ennuste oli 3,3 %. Merkittävimmän yksittäisen tuloerän muodostaa kotitalouksien saamat palkat. Palkkasumma kasvoi viime vuonna 3,1 %, kun syksyllä 2018 ennustettiin palkkasumman nousevan 3,5 %.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan kotitalouksien säästämisaste oli 0,6 % vuonna 2019. Syksyllä 2018 säästämisasteen ennakoitiin jäävän edelleen negatiiviseksi -0,9 prosenttiin. Ennusteessa kotitalouksien ei oletettu muuttavan suhtautumistaan kulutuksen ja säästämis päätösten välillä merkittävästi vuonna 2019, mutta ennakkotietojen perusteella säästäminen on lisääntynyt jonkin verran.

Yksityisen kulutuksen osalta vuoden 2019 ennustepoikkeama syntyi sääntämisen lisääntymisestä. Huolimatta kuluttajahintojen nousun jäämisestä ennustettua hitaammaksi ja reaalityulojen kasvun nopeammaksi, kotitaloudet valitsivat kuluttaa vähemmän suhteessa tuloihinsa kuin ennen.

6 Investointien ennustepoikkeama

Elokuussa 2018 näkemykset vuoden 2019 talouskehityksestä olivat maltilliset ja ennusteessa oli näkymiä mm. jo kauppasodan uhkista, jotka sitten myöhemmin toteutuivatkin hidastaen kansainvälistä kehitystä ennakoitua enemmän. Myös yksityisiin investointeihin tällä negatiivisella shokilla oli vaikutusta. Yksityisten investointien kasvun nähtiin hidastuvan, mutta niiden vähenemistä ei perusennusteessa ollut.

Vuodelle 2019 ennustettiin 2,9 prosentin kasvua yksityisiin investointeihin, kun maaliskuussa 2020 julkaistu ennakkotieto vuoden 2019 yksityisten investointien kehityksestä osoitti prosentin vähenemistä edellisestä vuodesta. Koko kansantalouden investointiennuste oli 1,5 %, kun toteutuma oli -0,8 % maaliskuussa 2020 julkaistujen ennakkotietojen mukaan. Julkisten investointien ennustettiin vähenevän 4,4 % ja toteutuma oli kasvua 0,3 %.

Rakennusinvestointien ennusteet osuivat kuitenkin hyvin lähelle toteutumaa. Rakennusinvestointien hidastuminen ja väheneminen nähtiin jo syksyllä 2018. Rakennuslupien lasku oli jo alkanut tuolloin ja poikkeuksellisen kovien asuntorakentamisen vuosien 2017 ja 2018 jälkeen oli ennakoitavissa tuotantomäärien kääntyminen alaspäin. Talonrakennusinvestointien ennustettiin vähenevän 1,1 %, kun ennakkotieto vuodelle 2019 oli vähennystä 1,5 %.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointien kasvuprosentti sen sijaan yliarvioitiin huomattavasti. Arvioitiin, etteivät teollisuuden kalustoinvestoinnit juurikaan kasva, mutta sen sijaan palvelualojen investointien odotettiin kasvavan reippaasti. Myös tutkimus- ja kehittämisinvestointien ennustettiin kasvavan olettaen, että työllisyyden hyvä kasvu lisää myös tutkimus- ja kehittämisinvestointien kasvua. Ennakkotiedon mukaan t&k-investoinnit supistuivat hieman.

Investointien vuositilinpidon sarjat tarkentuvat vähitellen, koska aineistot valmistuvat vasta tilinpäätösten jälkeen. Tämän takia yksityisten investointien toteutuma ja sen takia myös lopullinen ennustepoikkeama voivat muuttua vielä merkittävästi. Esimerkiksi vuoden 2017 yksityisten investointien ennakkokasvuluku (8,4 %) on uusimman julkaistun tiedon mukaan pienentynyt suunnilleen puoleen (4,8 prosenttiin). Tämän takia on mahdollista, että esimerkiksi t&k-investoinnit ovat kehittyneet v. 2019 ennakkotietoja paremmin. Niistä saamme tarkempaa tietoa vasta syksyllä 2020.

7 Tuotannon ennustepoikkeama

Koko talouden arvonlisäys kasvoi viidettä vuotta peräkkäin v. 2019. Kasvuvauhdin hidastuminen jatkui ja arvonlisäyksen määrä oli 1,1 % edellistä vuotta suurempi. Syyskuussa 2018 tehdyssä talousarvioennusteessa koko talouden arvonlisäyksen odotettiin lisääntyvän 1,9 %, joten ennustepoikkeama oli 0,8 %-yksikköä. Kokonaistuotannon vaimenemisen lähteet arvioitiin oikeiksi, eli suurimmiksi elinkeinoiksi teollisuudeksi ja palvelutuotannoksi. Lisäksi rakentamisen tuotanto supistui ennustetusti, mutta syvemmin. Sen sijaan alkutuotannon arvonlisäyksen kasvu ei odotusten mukaisesti nopeutunut, vaan maa- ja metsätalouden tuotanto supistui. Varsin poikkeuksellisesti syksyn 2018 jälkeen tehdyt tuotantoennusteet eivät enää tarkentuneet toteutunutta kohti, vaan talouden ennakoitiin kasvavan toteutunutta nopeammin kevään ja syksyn 2019 aikana tehdyissä ennusteissa.

Teollisuustuotannon odotettiin lisääntyvän v. 2019 selvästi edellistä vuotta hitaammin, 2,6 %, ja näin myös toteutui, sillä teollisuuden arvonlisäys lisääntyi 1,0 %. Teollisuuden arvonlisäyksestä viedään ulkomaille runsaat 70 %, joten vientikysyntäennusteella on suuri paino teollisuustuotantoennusteessa. Syyskuussa 2018 maailmankaupalla mitaten vientikysynnän ennakoitiin lisääntyvän 4,6 % v. 2019, kun toteutunut maailmankauppa supistui 0,4 %. Iso osa teollisuuden ennustepoikkeamasta on siis johdettavissa ennustettua heikompaan vientikysyntään. Suomalaisten vientiyritysten maailmanmarkkinaosuuden ennakoitiin supistuvan hieman, sillä kustannuskilpailukyvyyn ei odotettu enää kohenevan eikä maailmankaupan rakenne suosisi investointi- ja väli-tuotekysyntää. Kotimarkkinakysynnän odotettiin kuitenkin edelleen kohentavan teollisuuden kasvuedellytyksiä. Toimialoittain tuotantoennustepoikkeamat olivat kokonaisuutta absoluuttisesti suuremmat. Esimerkiksi kapasiteetin lisääntymisen myötä metsäteollisuuden tuotannon odotettiin lisääntyvän viime vuonna selvästi, mutta tuotanto kuitenkin supistui, sillä arvonlisäyksen hinnat nousivat selvästi arvoa nopeammin. Toisaalta esim. sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon kasvun odotettiin hyppäävän kaksinumeroiseksi, kun se viime vuonna jäi yksinumeroiseksi.

Rakentamisen tuotannon kasvun ennakoitiin kääntyvän 0,5 prosentin laskuun pitkän kasvuputken jälkeen ja lasku toteutuikin, mutta sen suuruus oli -1,2 %. Myönnettyjen rakennuslupien määrät olivat olleet laskussa ja alan suhdanneodotukset heikentyneet v. 2018, joten kasvuputken loppumiselle oli selviä perusteita. Tuoreimpien tilastojen mukaan erityisesti uudisasuinrakentaminen supistui viime vuonna jo varsin selvästi, kun muissa rakennustyypeissä uudisrakentamisessa oli yhä vahvaa noin 5 prosentin kasvua.

Palvelutuotannon kasvuksi ennustettiin 1,8 % ja toteutunut kasvu oli 1,5 %, joten ennustepoikkeama oli pieni. Palvelujen hidastuvan kasvun oletus oli linjassa muun tarjonnan kehityksen kanssa. Palvelutuotannosta suurin osa menee yrityssektorin käyttöön. Koti- ja ulkomaanmarkkinoilla toimivien yritysten kysynnän vaimeneminen hidasti myös palvelujen arvonlisäyksen kasvua. Palvelutuotanto tuki koko talouden arvonlisäystä vahvimmin viime vuonna. Yksityisten palvelualojen kasvun lisäksi myös julkinen palvelutuotanto on lisääntynyt ja viime vuonnakin alan tuotanto vahvistui odotusten mukaisesti. Kaikista palveluista julkinen arvonlisäys vastaa 26 prosenttia. Yksityinen palvelutuotanto lisääntyi hiukan ennustettua nopeammin. Erityisesti liike-elämän palvelutuotanto oli odotettua vahvemmassa kasvussa. Toisaalta kaupan arvonlisäys jäi ennustettua pienemmäksi. Tämä on loogista, sillä kaupan tuotannosta suurin osa on tukkukauppaa, joka palvelee teollisuutta ja yrityspalveluita, jotka lisääntyivät ennustettua vähemmän. Palveluiden osuus koko arvonlisäyksestä on lähes 70 %, joten toimialan kehitys määrää pitkälti koko arvonlisäyksen kehityksen.

8 Työllisyyden ennustepoikkeama

Työvoimaennuste perustuu työvoimatutkimuksen, työnvälitystilaston ja kansantalouden tilinpidon mukaiseen toteutuneeseen kehitykseen sekä bruttokansantuotteen ennustettuun kehitykseen. Ennustettavat muuttujat ovat työvoimatutkimuksen mukaiset työllisten ja työttömien määrät, sekä näistä johdettavat työllisyys-, työttömyys- ja työvoima-asteet. Syyskuun 2018 ennustekierroksella tuoreimmat käytössä olleet tilastotiedot olivat työvoimatutkimuksessa ja työnvälitystilastossa 2018 kesäkuu, sekä kansantalouden tilinpidossa v. 2018 ensimmäinen neljännes.

Syksyllä 2018 ennustettiin työllisten määrän kasvavan 0,9 % ja työttömyysasteen olevan 6,9 % vuonna 2019. Toteutunut työllisyyden kasvu v. 2019 oli 1,0 % ja työttömyysasteeksi muodostui 6,7 %.

Työvoimatutkimuksen mukaan työllisyys oli parantunut todella nopeasti vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla, työllisten määrän noustua 2,9 % vuoden takaisesta. Työttömyysasteen trendi oli laskenut alkuvuonna yli prosentin ja painunut kesäkuussa 7,2 prosenttiin. VM:n syyskuun 2018 ennusteessa työllisten määrän arvioitiin nousevan 2,6 % ja työttömyysasteen laskevan 7,4 prosenttiin v. 2018.

VM:n syyskuun 2018 ennusteessa BKT:n volyymien arvioitiin kasvavan 3,0 % v. 2018 ja 1,7 % v. 2019. Tämän suuruisen talouskasvun pitäisi historiallisiin työllisyys- ja BKT-tietoihin pohjautuvan estimoinnin mukaan kasvattaa työllisten määrää noin prosentin v. 2019. Työllisyyden ennustettu kasvu oli siten uskottava suhteessa laadintahetken talouskasvuennusteeseen.

Työttömien määrän voidaan historian perusteella arvioida laskevan työllisyyden kasvua, mutta ei aivan samassa suhteessa. Keskimäärin työttömien määrän lasku on vain noin puolet työllisten määrän kasvusta. Tämä johtuu siitä, että työllisyyden parantuessa työvoiman ulkopuolelta siirtyy henkilöitä sekä työttömiksi että myös suoraan työllisiksi. Syksyn 2018 työllisyysennusteessa työttömien määrän ennustettiin laskevan hieman työllisten kasvua vähemmän, jonka seurauksena työttömyysasteen ennustettiin pienenevän 0,5 prosenttiyksikköä v. 2019. Työttömyysennuste oli siten uskottava suhteessa ennustettuun talouskasvuun ja ennustettuun työllisyyskehitykseen.

Työttömyysasteen ennusteessa on vain 0,2 prosenttiyksikön ennustepoikkeama toteutuneeseen nähden, mitä voidaan pitää kohtuullisen hyvänä osuvuutena. Jos toteutunut 1 % BKT:n kasvu v. 2019 olisi kyetty ennustamaan oikein syksyn 2018 työllisyysennusteen laadintavaiheessa, olisi työllisyyden kasvun mallipohjainen ennuste ollut noin puoli prosenttia ja työttömyysasteen mallipohjainen ennuste olisi ollut yli

7 prosenttia. Ennustepoikkeamat työllisyydessä ja työttömyydessä olisivat siis olleet suurempia, mikäli BKT olisi kyetty ennustamaan oikein.

Ennustepoikkeaman pääsyynä olikin työllisyyden paraneminen historiallista BKT-relaatiota enemmän. Vuoden 1990 jälkeen työllisyyden suhteellinen kasvu on pienimmän neliösumman estimaatin mukaan ollut selvästi alle puolet saman vuoden BKT:n volyymin kasvusta. Vuonna 2019 työllisyyden kasvu (1 %) oli kuitenkin yhtä nopeaa kuin BKT:n kasvu. Tuottavuuden kasvu työllistä kohden jäi siis nolleen, mikä on melko harvinaista.

Työttömyyden väheneminen v. 2019 oli myös nopeampaa kuin mitä toteutuneen taloudellisen aktiviteetin perusteella olisi voinut olettaa. Työttömien määrä laski kuitenkin varsin odotetusti suhteessa toteutuneeseen työllisyyden kasvuun, työttömien määrän vähentyessä noin 2/3 työllisten määrän lisäyksestä.

9 Inflaation ennustepoikkeama

Valtiovarainministeriön inflaatioennuste vuodelle 2019 oli syksyn 2018 ennusteessa 1,4 %, kun toteutunut luku kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna oli 1,0 %. Ennustepoikkeamaan vaikuttivat useat eri suuntiin vaikuttavat tekijät. Elintarvikkeiden ja palveluiden hinnat nousivat hieman odotuksia nopeammin. Vastaavasti energian hinnan nousu oli hieman odotuksia hitaampaa ja tavaroiden hinnat laskivat, kun ennusteessa niiden odotettiin nousevan maltillisesti. Näiden tekijöiden johdosta toteutunut inflaatio jäi kokonaisuutena ennustettua pienemmäksi.

Syksyn 2018 ennusteessa energian hinnan odotettiin nousevan 3,3 % vuonna 2019, kun toteutunut hinnan nousu oli 3,0 %. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta oli vuonna 2019 odotuksia matalammalla tasolla. Syksyn 2018 ennusteessa oletettiin hinnan olevan yli 70 € barreilta, kun toteutunut luku jäi alle 60€ barreilta. Edellisvuotta korkeammalla tasolla ollut sähkön hinta piti kuitenkin yllä energiainflaatiota kotimaassa.

Tavaroiden hinnat laskivat vuonna 2019 1,0 %. Laskua nähtiin jo kuudetta vuotta peräkkäin. Syksyllä 2018 odotettiin nousevien tuontihintojen ja kokonaiskysynnän kasvun kääntävän kulutustavaroiden hinnat lievään nousuun 0,2 %. Tuontihinnoissa ei kuitenkaan nähty odotetun suuruista nousua ja kokonaiskysynnän kasvu jäi ennustettua hitaammaksi. Puolikestävien- ja kestokulutustavaroiden hinnat laskivat selvästi. Laskun taustalla on mm. verkkokaupan ja sen mukanaan tuoman kilpailun lisääntyminen, joka osaltaan supistaa eroja euroalueen maiden välillä.

Elintarvikkeiden hintojen odotettiin nousevan syksyn 2018 ennusteessa 1,6 %. Toteutunut hinnan nousu vuonna 2019 oli 1,9 %. Elintarvikkeiden hintojen nousua tukivat veronkorotukset ja palveluiden hinnan nousu. Syksyn 2018 syksyn ennusteessa palveluiden hintojen odotettiin nopeutuvan vuoden 2019 aikana palkankorotusten heijastuessa hintoihin. Palveluiden hintojen kasvu nopeutui odotusten mukaisesti. Vuoden 2018 ennuste palveluiden hinnoille oli 1,7 % nousua, kun toteutunut nousu vuonna 2019 oli 1,8 %.

10 Julkisen talouden ennustepoikkeama

Julkisen talouden ennuste perustuu menneeseen kehitykseen, reaalityalouden ennusteisiin sekä ennustejankohtana tiedossa oleviin päätösperäisiin toimiin. Julkisen talouden tila on pitkälti riippuvainen yleisestä talouskehityksestä, mutta kytkös on myös toisensuuntainen eli finanssipoliittiset toimet vaikuttavat kokonaistaloudelliseen aktiiviteettiin ja yksityisen sektorin kehitykseen.

Tässä tarkastellaan julkisen talouden ja sen alasektoreiden rahoitusaseman ennusteita syyskuussa 2018 ja verrataan niitä tämän hetkiseen tietoon toteutuneesta rahoitusasemasta vuodelle 2019.

BKT:n kasvu osoittautui v. 2018 selvästi heikommaksi ja v. 2019 hieman heikommaksi kuin syksyllä 2018 ennustettiin. Julkisyhteisöjen rahoitusasema oli myös ennustettua heikompi, noin 1,0 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Taulukko 2. BKT:n muutoksen sekä julkisyhteisöjen rahoitusaseman tarkentuminen

BKT:n muutos	2018	2019
Syksy 2018	3,0	1,7
Kevät 2020	1,6	1,0
erotus	-1,4	-0,7
Julkisyhteisöjen rahoitusasema	2018	2019
Syksy 2018	-0,7	-0,1
Kevät 2020	-0,9	-1,1
erotus	-0,2	-1,0

Valtion rahoitusasema v. 2019 on ennakkotietojen mukaan 0,4 prosenttiyksikköä ennustettua heikompi. Merkittävin yksittäinen tekijä ennustepoikkeaman taustalla oli päätösperäisten toimien aiheuttama menojen kasvu. Syksyn 2018 ennusteen jälkeen vuodelle 2019 annettiin neljä lisätalousarviota, joissa menoja lisättiin yhteensä 723 milj. euroa. Tilastotiedoissa vuoden 2018 rahoitusasema vahvistui ennakkoarvioista, mikä heijastuu osittain vuodelle 2019 vahvistaen sitä. Vuoden 2018 tiedot päivittyivät ennakoitua paremmiksi tulojen osalta. Etenkin saadut tuotannon ja tuonnin verot olivat ennakoitua suurempia.

Makrotalouden ennusteen muutos vaikutti jonkin verran valtion rahoitusasemaan heikentävästi vuodelle 2019. Suhdannevaihtelut heijastuvat selvimmin valtiontalouteen erityisesti verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi.

Paikallishallinnon rahoitusasema v. 2019 on ennakkotietojen mukaan 0,9 prosenttiyksikköä heikempi kuin syksyllä 2018 ennustettiin. Merkittävimmät tekijät ennustepoikkeaman taustalla ovat tilastopohjan tarkentuminen ja verotulojen ennakoitua pienempi kertyminen. Verotulojen kertymää pienensivät mm. ennakonpidätysmenettelyn muutokset, joiden suuruuden arviointi ennakkoon osoittautui vaikeaksi. Lisäksi paikallishallinnon investoinnit kasvoivat enemmän kuin syksyllä 2018 ennustettiin. Vuoden 2019 kolmannessa lisätalousarvioesityksessä pääministeri Rinteen hallitus päätti aikaistaa 237 milj. euron kiky-kompensaation maksamisen valtionosuuden lisäyksenä vuodelta 2020 vuoteen 2019 helpottaakseen kuntien haastavaa taloustilannetta.

Työeläkelaitosten ylijäämä v. 2019 on ennakkotietojen mukaan 0,9 % suhteessa BKT:hen. Siten ylijäämä on noin 0,1 prosenttiyksikköä syksyn 2018 ennustetta suurempi. Ennusteen voidaan sanoa olleen hyvin osuva. Sekä omaisuustulot ja eläkemenot osoittautuivat hieman ennustettua matalammaksi. Lisäksi vaikeasti ennakoitavat kiinteistöjen myynnit olivat ennakoitua suuremmat v. 2019.

Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä v. 2019 on ennakkotietojen mukaan 0,3 % suhteessa BKT:hen v. 2019. Siten ylijäämä on runsaat 0,2 prosenttiyksikköä syksyn 2018 ennustetta suurempi. Ennustepoikkeama johtuu osin makrotalouden muutoksesta. Myös etuusmenot osoittautuivat ennakoitua pienemmiksi.

Valtionvelan ennuste pohjautuu suoraan valtion budjetin nettorahoitustarpeeseen ja siten ennusteessa käytetty velka-arvio on sama kuin budjetissa. Syyskuussa 2018 valtion velka v. 2019 suhteessa BKT:hen arvioitiin olevan 45,3 %. Valtion velkasuhde osoittautui prosenttiyksikön pienemmäksi. Eron vaikutti erityisesti odotettua pienempi velanotto vuoden 2018 lopussa. Vuoden 2018 velanotto oli pienempi kuin syksyllä 2018 tiedettiin. Tasoero heijastui myös v. 2019 ennusteeseen. Myös vuoden 2019 velanotto jäi budjetoitua pienemmäksi.

Julkisyhteisöjen velkaan luetaan myös paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen velat. Lisäksi näiden yksiköiden väliset velat netotetaan pois. Vuoden 2018 syksyllä julkisyhteisöjen velkasuhteeksi ennakoitiin 59,1 prosenttia. Toteutunut velkasuhde osoittautui 0,3 prosenttiyksikköä suuremmaksi, 59,4 prosentiksi.

Velan nimellinen määrä jäi 0,6 mrd. euroa ennustettua pienemmäksi, mutta bruttokansantuotteen pienempi määrä johti 0,6 prosenttiyksikköä suurempaan velkasuhteeseen. Nimellisesti valtionhallinnon velka oli 1,8 mrd. euroa ennustettua pienempi, kun taas paikallishallinnon velka oli 2,1 mrd. euroa ennustettua suurempi.

Julkisyhteisöjen velan ennustepoikkeamaan vaikutti myös Tilastokeskuksen tekemät menetelmämuutokset¹, joiden takia julkisyhteisöjen velka kasvoi 0,4 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2019 lopulla.

Taulukko 3. Julkisyhteisöjen rahoitusaseman tarkentuminen, % BKT:sta

	2019
Valtionhallinnon rahoitusasema, syksy 2018	-0,7
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,3
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,2
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,3
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,2
Valtion rahoitusasema, kevät 2020	-1,2
Paikallishallinnon rahoitusasema, syksy 2018	-0,3
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,4
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,5
Paikallishallinnon rahoitusasema, kevät 2020	-1,2
Työeläkelaitosten rahoitusasema, syksy 2018	0,9
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1
Työeläkelaitosten rahoitusasema, kevät 2020	0,9
Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema, syksy 2018	0,1
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,2
Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema, kevät 2020	0,3

¹ Lisää muutoksista Tilastokeskuksen tiedotteessa verkkosivulla https://www.stat.fi/til/jali/jali_2020-03-10_uut_001.html.

11 Lisätietoja

Taloudellinen katsaus, syksy 2018
<https://vm.fi/julkaisu?pubid=27901>

Taloudellinen katsaus, kevät 2020
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-336-6>

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-333-5 (pdf)

Toukokuu 2020